

ЩОДО СТАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Історія місцевого самоврядування може бути певним чином періодизована. Вона веде свій початок приблизно з середини ХІХ ст., коли в країнах Західної Європи сформувалася конституційна держава, тобто держава, діяльність органів і посадових осіб якої була реально обмежена конституцією. Існує й інша точка зору, згідно з якою місцеве самоврядування і муніципальне право ведуть свій початок від часів магдебурзького права тощо. Опоненти вказують на те, що у Середньовіччя ареал поширення магдебурзького права був обмежений і тому місцеве самоврядування не мало універсального характеру.

Еволюція місцевого самоврядування в Україні - від актів магдебурзького права та Пактів і Вольностей 1710 р. - дає багато прикладів боротьби двох тенденцій: демократичної та авторитарної (тоталітарної). Конституція України 1996 р. остаточно закріпила демократичний шлях розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Згідно з Європейською хартією про місцеве самоврядування, яку було ратифіковано і в Україні, місцеве самоврядування означає право і спроможність місцевих властей, в межах закону, здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою публічних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення [1, с.4].

Пропонуючи провести екскурс у теорію муніципальної демократії, автор, спираючись на новітні методологічні підходи, має на меті привернути увагу до найважливіших аспектів місцевого самоврядування - аксіологічного (ціннісного) значення місцевого самоврядування у житті окремої особистості, реалізації її прав та свобод, цінності у функціонуванні суспільства в цілому та його ролі у демократичній державі. Серед теорій місцевого самоврядування найбільш відомими та обґрунтованими є теорії природних прав вільної громади, громадівська, державницька та муніципального дуалізму. Як похідні від цих теорій або від відомих теорій походження держави і права розглядаються господарська, теорія самоврядних одиниць як юридичних осіб (корпоративна), соціологічна, органічна, теорія соціального обслуговування тощо [2, с.98].

На переконання деяких авторів, вихідною теоретико-методологічною основою формування публічно-самоврядної влади в Україні є громадівська та природно-правова доктрина місцевого самоврядування та прав людини. Хоча не виключено, що в основі конституційної моделі покладено переважно ідеї теорії муніципального дуалізму. Вони *“олюднюють”*, *“гуманізують”* публічну владу, роблять її більш наближеною до громадян, їхня

реалізація істотно розширює сферу свободи індивіда, його соціальної дії, формуючи істотний “*сегмент*” його соціальної взаємодії з державою, у результаті якої оптимально здійснюються індивідуальні та колективні права особистості.

Місцеве самоврядування і муніципальне право знають як класичні, так і некласичні (перехідні) моделі свого розвитку. Так, класичними вважаються системи місцевого самоврядування кінця ХІХ ст. - англо-американська та континентальна (європейська) [3, с.19].

Різні перехідні системи місцевого самоврядування існують у країнах Центральної і Східної Європи, Балтії та СНД. Сьогодні Україна, перебуваючи на етапі традиційної моделі, стоїть перед вибором однієї з європейських або класичних моделей місцевого самоврядування: консервативної чи ліберальної, можливо, їх синтезу. Необхідно провести логіко-семантичний аналіз поняття місцевого самоврядування, яке дається у Конституції України, Законі про місцеве самоврядування та міжнародно-правових актах. Слід мати на увазі, що часто у літературі некоректно перекладається англійський термін *public affairs*, що істотно викривлює сутність місцевого самоврядування. У зарубіжній практиці лише деякі країни визнають органи місцевого самоврядування як органи держави. Зокрема, згідно Конституції Латвії органи місцевого самоврядування визнають «*агентами держави на місцях*».

Ефективність місцевого самоврядування на сучасному етапі залежить від реального реформування інститутів публічної влади. Насамперед стоїть завдання наблизити владу до людей, змінити стиль управління, зокрема органи місцевого самоврядування покликані захищати інтереси територіальних громад і регіону, не будучи занадто зв'язаними на виконанні функцій держави, які повинні виконувати органи державної влади. Таким чином, йде мова про формування культури управління місцевими справами незалежно від держави, «*без оглядки*» на політичний державний курс. З іншого боку неоднозначність місцевого самоврядування зумовлена непрозорістю оголошеної адміністративно-територіальної реформи та широкою практикою державного втручання у справи місцевого значення.

1. Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована Законом України №452/97-ВР. - К., 2000. - С.4.

2. Проміжний рівень управління в європейських державах: складність проти демократії? / За ред. Т.Ларсона, К.Номдена, Ф.Петітвіля. - К., 2003. - С.98.

3. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право України): Навчально-методичний посібник / М.В.Савчин, О.О.Росавицький. - Біла Церква, 2009. - 59 с.

4. Баймуратов М.О., Погорілко В.Ф., Фрицький О.Ф. Муніципальне право України. - К., 2001.